

מטלה של סוף הקורס: היחסים בין הכנסייה הקתולית לכנסיות המזרחיות

מה היו המניעים שהביאו לפילוג בין הכנסייה הקתולית לכנסיות המונופיזיטיות המזרחיות. מעבר לעקרונות התיאולוגיים, נא לציין את משמעות ועידות הכנסיות והרקע התרבותי שהוביל להפרדה בין קתולים לאורתודוקסים. אפשר לציין מקרים של כנסיות שונות.

המניע העיקרי אשר הביא לפילוג בין הכנסייה הקתולית ובין הכנסיות המונופיזיטיות הוא מניע תיאולוגי אשר נודע במחקר בתור המחלוקת המונופיזיטית. המונופיזיטים היא השקפה אשר ראה בטבע האנושי והאלוהי של ישו בתור טבע אחד.

על מנת להבין את הסיבות אשר הביאו לפיצול בין הכנסיות יש להבין את הרקע התרבותי שעל גביו הוא צמח. בין וועדת ניקיאה שנערכה בשנת 325 ובין וועידות כלקדון ב 451 היו מחלוקות רבות בין הכנסיות השונות ובין התפיסות השונות לגבי הנצרות. בוועדות ניקיאה התקבל הרעיון של השילוש הקדוש בפעם הראשונה באופן מוסכם על הכל. לאחר הסכמה זו נוצרה מחלוקת לגבי היבטים אחרים במהותו של ישו עבור העדה הנוצרית. אומנם נקבע כי ישו הוא בעל טבע אנושי ואלוהי יחד אולם היחס בין הטבע השונה שלו גרם למחלוקות קשות בתוך העדה הנוצרית.¹

אסכולת אנטיוכיה הייתה אסכולה אשר האמינה כי הצד האנושי של ישו היה שלם ולכן נשמתו ובשרו יכלו לסבול על הצלב כמו שסובלים כל בני האדם. הטבע האלוהי היה קשור אולם גם היה מנותק במידת מה. לעומת אסכולה זו האסכולה האלכסנדרונית תפסו את הטבע של ישו בתור טבע אחיד ורצוף. שתי הגישות הללו הוגדרו בתור מינות על ידי הזרם המרכזי של הכנסייה, אולם ניתן לראות את הקרקע הלא יציבה של הגדרת התורה הנוצרית.²

הוועדות הנוצריות נערכו על ידי מפגש של כל הבישופים הנפגשים מכל רחבי העולם הנוצרי. בתקופה שבה אנו עוסקים כל הכנסיות היו כללות יחד בסינוד זה ושם נקבעה הדרך שבה יש לעבוד את האל בצורה מוסכמת על הכל. זמן לא רב לפני וועדת כלקדון כונסה וועדת אפסוס. וועדה זו הייתה במוקד של מחלוקת שבה נקבע הבישוף נסטוריוס כי לאם מרים לא הייתה מהות אלוהית והיא לא אם האל. היא ילדה רק את הצד הגשמי ישו ולכן אין לכנות אותה אם האל אלא אמו של ישו האדם בלבד. הוועדה החליטה על גינוי של נסטוריוס והוקעה של התורה שלו בתור מינות.

במהלך אותה התקופה החלה לצמוח התפיסה המונופיזיטית עצמה פותחה על ידי אוטיכס שהיה ראש מנזר בקונסטנטינופול. בתור תלמידו של קירילוס, החל אוטיכס להפיץ את התפיסה שלו. הוא קבע כי לישו היה טבע אחד לאחר ששני הטבעים שלו התערבבו לכדי מהות אחת שניתן להגדיר אותה בתור מהות אלוהית בלבד. הוא התבסס בתפיסתו על גישתו של קירילוס אשר קיבל אישר על משנתו על ידי ועדת אפסוס של שנת 431. בתחילה תפיסתו של אוטיכוס לא התקבלה ונתפסה בתור מינות. האפיפיור לאו הראשון קבע כי

¹ Chalcedon council of. Coptic encyclopedia.p 512- 513

² Richard price. The council of Chalcedon a narrative. Liverpool University Press. 2011

אוטיכוס לא עוסק במינות אלא פועל מתוך אי הבנה. כאשר הגישה של אוטיכוס החלה להתפשט בעולם הנוצרי היא הפכה למדאיגה יותר עבור העולם הנוצרי.³

בזמן זה כונסה וועדת אפסוס השנייה. בוועדה זו ביקש לאו הראשון לקבוע כי המונופיזיטיות היא מינות לכל דבר אולם בשל אירועים שקרו בוועדה הוועדה לא גינתה אותו וקבעה כי התפיסה שלו היא תפיסה קבילה בעולם הנוצרי. האפיפיור היה מאוכזב מאוד מתוצאות הוועדה והחליט לכנס וועדה נוספת. זמן לא רב לאחר מכן עלה לכס הקיסר מרקיאנוס שנעתר לבקשה של לאו הראשון וכינס וועדה חדשה. הוועדה עסקה בעיקר בתפיסה של אוטיכוס ולכן יש מקום לפרט על ההיבטים התיאולוגיים של התפיסה שלו.⁴

יש לזכור כי המחלוקות ערב כינונה הוועדה נבעה גם בשל אי הבנות בין הזרמים השונים בנצרות המתגבשת. התפיסה המונופיזיטית עוורה גם חשש בשל אי הבנה אי נגרמה בעניינים תאולוגיים. קירילוס טען כי לישו היה "פיזיס". הוא פירש את המילה בתור אישיות אולם רוב הבישופים הבינו את המילה בתור טבע. לכן הם הבינו את אוטיכוס כאילו הוא מטיף לגרסה הפוכה של האריאניות⁵ משום שהוא שולל את הטבע האנושי של ישו, כשם שהאריאניות שללה את הטבע האלוהי שלו.⁶

הוועדה אשר התכנסה ועסקה במושבים הראשונים בעניין זה של אוטיכוס ומידת התפיסה שלו בתור מינות נוצרית. הוועדה קבעה בצורה מפורשת כי המונופיזיטיות היא מינות לכל דבר. הנוכחים הסכימו כי יש ללכת בדרך של ליאו הראשון וקבעו כי לישו היו שתי מהויות בלתי מתחלפות ובלתי נפרדות. בכך קבעה למעשה הוועדה כי המונופיזיטיות היא למעשה מינות לכל דבר והיא אסורה לפי הדוגמה הנוצרית מעתה. לא כל אנשי הוועדה הסכימו לחתום על ההצהרה של ליאו הראשון ומחלוקת גדולה נוצרה בין הצדדים השונים.⁷ הקיסר הבין כי הוועדה עשויה להסתיים בכישלון ולכן איים להעביר אותה לאיטליה, שם יהיו כולם רחוקים מביתם ומבסיס הפעולה שלהם. בעקבות האיום שלו החליטו הבישופים לאשר את ההצהרה של ליאו הראשון והוסיפו לקרדו הנוצרי כי לישו היו שתי מהויות שלא ניתן להפריד ביניהם ולא ניתן לחבר

Richard price. The council of Chalcedon a narrative. Liverpool University Press. 2011³

p 71

ibid., p 73.⁴

⁵ תפיסה נוצרית אשר האמינה כי ישו נברא על ידי האל האב ולכן הוא נמצא במעמד פחות ממנו ולא עומד בתור שווה לו כחלק מהשילוש הקדוש.

Chalcedon council of. Coptic encyclopedia.p 512- 513⁶

David Johnson. Anti chalcedonia polemics in Coptic texes: The roots of Egyptian Christianity. 1986. P 226- 228⁷